

PIOTR KOPIEC

DOI: <https://dx.doi.org/10.18290/rt20677-11>

NIEZNANA ROSJA

Marcin SKŁADANOWSKI, *Cywilizacja rosyjska. Studia z historiozofii i antropologii Aleksandra G. Dugina*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2019, ss. 206. Seria: Źródła i monografie 492. ISBN: 978-83-7306-877-3.

W świadomości przeciętnego Polaka Rosja w ostatnich trzech dekadach bardzo się oddaliła. Stała się pojęciem politycznym, określającym uosobiane przez Władimira Putina wielkie państwo, które jest z Polską powiązane licznymi, raczej nacechowanymi konfliktem zależnościami. Jednocześnie jednak rosyjskie społeczeństwo i rosyjska kultura stawały się i wciąż stają coraz bardziej egzotyczne, w miarę postępującego politycznego i kulturowego powiązania Polski z państwami Unii Europejskiej i zwracania się Polski na Zachód. Tylko sporadycznie i w ograniczonym zakresie tę tendencję zmienia popularność wybitnej współczesnej literatury rosyjskiej czy muzyki popularnej. Rosja stała się wielką nieznaną, której jesteśmy ciekawi czy nawet nią zafascynowani, ale której jednocześnie się obawiamy. Można pokusić się o refleksję, że dzisiaj, bardziej niż kiedykolwiek wcześniej, możemy odczuwać znaczenie powszechnie znanego aforyzmu rosyjskiego poety Fiodora Tiutczewa: „Umysłem Rosji nie zrozumiesz”.

Jakby na przekór tej uwadze Rosja pozostaje jednak przedmiotem wielu analiz politologicznych, socjologicznych, kulturoznawczych czy historycznych. Podejmowane w różnych ośrodkach i z różnych perspektyw badania przyjmują za cel jej zrozumienie, a przynajmniej poznanie, również biorąc pod uwagę przemiany, jakie zachodzą za wschodnią granicą Polski. Do rozrastającej się biblioteki opracowań roszjznawczych należy dołączyć książkę *Cywilizacja rosyjska. Studia z historiozofii i antropologii Aleksandra G. Dugina* ks. Marcina Składanowskiego, Profesora Kato-

Dr hab. PIOTR KOPIEC – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologii, Instytut Nauk Teologicznych, Sekcja Ekumenizmu, Katedra Teologii Protestanckiej; adres do korespondencji — e-mail: petrko@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0581-0737>.

lickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, teologa i rosjoznawcy, który naświetla rosyjską historię, naród i kulturę z dotychczas nieco zaniedbanej perspektywy teologicznej historiozofii. Pretekstem do takiego zamierzenia jest działalność Aleksandra Dugina, rosyjskiego filozofa, polityka, dziennikarza i wykładowcy. Warto dodać, że opracowanie jest jednym z deklarowanych efektów badań prowadzonych w ramach projektu naukowego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki i powinno być zestawiane z szeregiem artykułów naukowych zarówno polsko-, jak i anglojęzycznych, stanowiących jego dopełnienie.

Przechodząc do bardziej szczegółowego przedstawienia omawianej publikacji, należy zaznaczyć, że książka jest niewątpliwie bardzo cennym wkładem do biblioteki polskiego rosjoznawstwa. Przede wszystkim dostarcza wiedzy o rosyjskim prawosławiu, ale nie tyle w jego teologicznym czy historycznym wymiarze, ale jako determinanty tego, co określamy i rozumiemy pod pojęciami rosyjskości czy Rosji. Poza tym książka przybliża postać rosyjskiego intelektualisty, który próbuje definiować tę rosyjskość i sam ją niejako odzwierciedla własną postawą. I wreszcie książka dowodzi wyjątkowej metodologicznej sprawności autora, w zwięzły sposób bowiem i za pomocą łatwo zrozumiałych narzędzi hermeneutycznych, takich jak stosowane w śródtytułach słowa kluczowe i sektory, pozwala na przyswojenie sobie treści trudnych, często nieprzejrzystych i wymykających się typowemu zachodniemu kategoryzowaniu.

Tę sprawność autora można dostrzec nade wszystko w konsekwentnie prowadzonej linii dedukcji, w której czytelnik może stopniowo poznawać kolejne obszary składające się na podjęty problem badawczy. Jest nim specyfika poglądów Dugina, w których odbija się niejako jakaś część rosyjskiej idei. Tak też formułuje swój cel autor: „Potrzeba przyjrzenia się Duginowi, bez zakłócających obraz emocji, aby w jego poglądach odkryć idee, które kształtowały i kształtują Ruś i Rosję, i aby przez to bardziej – wbrew Tiutczewowi – zrozumieć Rosję, stała się zasadniczym motywem projektu badawczego, którego jednym z elementów jest ta monografia”. Można więc powiedzieć, że praca zakłada dwa cele, dalszy i bliższy – pierwszy, zawierający się w prezentacji znaczenia pojęcia cywilizacji rosyjskiej, i drugi, badający, w jaki sposób ta cywilizacja jest interpretowana przez jej przedstawiciela. Należy tu dodać, że w takiej kombinacji wątków łatwo można zgubić ostrość ich podziału, stając się w ten sposób mimowolnym promotorem prezentowanych poglądów. Dzięki konsekwentnemu zachowywaniu założonego porządku wypowiedzi autor skutecznie wystrzega się tego niebezpieczeństwa, prowadząc swe wnioski *sine ira et studio*.

Czytając książkę, łatwo można wyróżnić pojęcia, które jawią się jako słowa kluczowe opracowania. Jest to szereg terminów, zarówno odnoszących się do opisywanej cywilizacji rosyjskiej, jak i do charakterystyki myśli Dugina. Są to na przykład, by wymienić niektóre ważniejsze, euroazjatyzm, rasizm gnozeologiczny, niepojmowalność, agrarność, bogonośność. Autor konsekwentnie zwraca się do nich w rozwijaniu swego wywodu, szczegółowo je wpierw wyjaśniając. To również bardzo pomaga w przyswojeniu prezentowanych analiz.

Wreszcie książka dowodzi świetnej znajomości całego ukontekstowania myśli Dugina. Autor jest bez wątpienia historycznym, filozoficznym, socjologicznym i teologicznym erudytą, co pozwala mu opisywać zarówno specyfikę i elementy cywilizacji rosyjskiej, jak i charakterystyczne myśli Dugina tak, że czytelnik dostrzega genetyczne i istotowe zależności między opisywanymi tematami i szerszym tłem historycznym i kulturowym. Wiedza, którą zawiera książka, jest wiedzą podaną z pewnością badacza, który ją „przeżył”.

Do tej ostatniej uwagi należy dodać jeszcze jedną, dotyczącą strony językowej książki. Autor bardzo sprawnie pisze o trudnych sprawach, unikając, tam gdzie to możliwe, stosowania nieprzejrzystych pojęć i skomplikowanych sformułowań, co oczywiście po raz kolejny sprawia, że książka stanowi bardzo cenny i, w świetle powyższych opinii, unikatowy wkład w polskie badania rosjoznawcze.

PIOTR KOPIEC

DOI: <https://dx.doi.org/10.18290/rt20677-12>

EGZYSTENCJALNE SPOJRZENIE NA ESCHATOLOGIĘ

Ks. Marek JAGODZIŃSKI, *Eschatologia dzisiaj*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2018, ss. 130. Seria: Teologia w dialogu 18. ISBN: 978-83-8061-600-4.

Baczną obserwacją teologicznej świadomości chrześcijan oraz teologicznej praktyki duszpasterskiej odslania istotny i narastający rozdźwięk, gdy chodzi o eschatologię. Z jednej strony eschatologia jest tą częścią traktatu teologicznego, który nieodmiennie wzbudza zainteresowanie chrześcijan, co znajduje odzwierciedlenie w obfitości różnych prób wyobrażenia sobie rzeczy przyszłych, obecnych w kulturze popularnej i czasem daleko wykraczających poza system teologii chrześcijańskiej, z drugiej zaś w Kościołach (zwłaszcza w Kościele katolickim) rzadko można natknąć się na kazania dotyczące eschatologii, tak jakby głoszący homilie bali się tego tematu albo nie dostrzegali oczywistej potrzeby przybliżania go wiernym. Przyczyn tego stanu rzeczy nie można upatrywać w braku aktualnej refleksji teologicznej, skoro – jak przypomina autor recenzowanej książki – po okresie, w którym, cytując Ernesta

Dr hab. PIOTR KOPIEC – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologii, Instytut Nauk Teologicznych, Sekcja Ekumenizmu, Katedra Teologii Protestanckiej; adres do korespondencji — e-mail: petrko@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0581-0737>.